

Alert prawny

DLA INSTYTUCJI BANKOWYCH I INSTYTUCJI PŁATNICZYCH

Nowe obowiązki compliance sankcyjnego – obowiązują od 30 grudnia 2025 r.

Wdrożenie Wytycznych EBA dot. środków ograniczających (EBA/GL/2024/14 i EBA/GL/2024/15) oraz konsekwencje dyrektywy (UE) 2024/1226 i projektu polskiej ustawy sankcyjnej – odpowiedzialność podmiotów zbiorowych, wymóg wykazania należytej staranności i rola certyfikatu CSCE.

1. Dlaczego to dotyczy Państwa instytucji – kontekst regulacyjny i karny

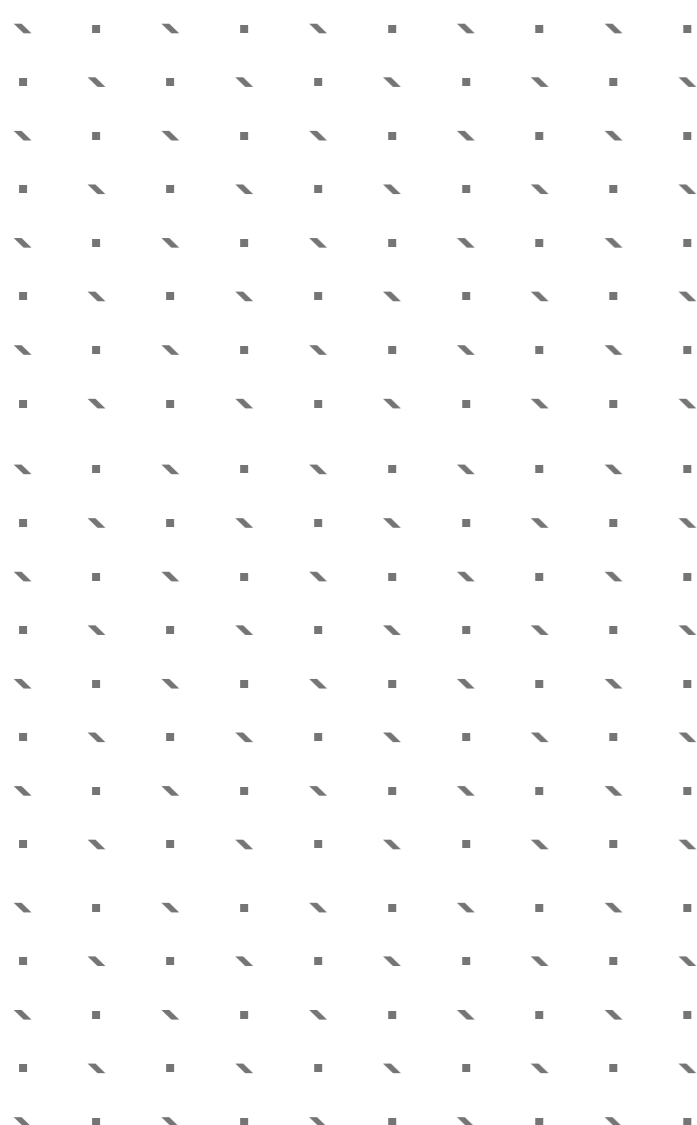
A. Wytyczne EBA w zakresie sankcji

Od **30 grudnia 2025 r.** stosuje się Wytyczne EBA/GL/2024/14 oraz EBA/GL/2024/15 dotyczące wewnętrznych polityk, procedur i mechanizmów kontroli służących wdrażaniu **unijnych i krajowych środków ograniczających (sankcji)**.

Wytyczne obejmują m.in.:

- banki i instytucje kredytowe (CRD),
- instytucje płatnicze i pieniądza elektronicznego (PSD2, EMD),
- dostawców usług płatniczych (PSP),
- dostawców usług w zakresie kryptoaktywów (CASP).

W tym zakresie, za nadzór wdrożenia Wytycznych EBA przez powyższe instytucje odpowiada Komisja Nadzoru Finansowego, która zgłosiła EBA zamiar stosowania Wytycznych.

Kluczowe przesunięcie akcentu EBA:

nie wystarczy „posiadanie procedur”. Instytucja musi wykazać, że system sankcyjny jest:

- skuteczny,
- proporcjonalny do ryzyka,
- regularnie przeglądany,
- udokumentowany w sposób umożliwiający przedstawienie dowodów organom nadzoru.

B. Dyrektywa (UE) 2024/1226 – naruszanie i obejście sankcji jako przestępstwa

Dyrektywa (UE) 2024/1226 w sprawie przestępstw i kar za naruszenie środków ograniczających:

- harmonizuje **odpowiedzialność karną** za naruszenia sankcji w UE,
- wprost przewiduje możliwość **odpowiedzialności osób prawnych (podmiotów zbiorowych)**,
- obejmuje **odpowiedzialność kierownictwa**,
- akcentuje konieczność istnienia **skutecznych systemów compliance** jako elementu oceny winy i sankcji.

W praktyce: w razie naruszenia sankcji badane będzie nie tylko „czy doszło do naruszenia”, ale **czy instytucja zrobiła wszystko, czego można było racjonalnie oczekiwać**, aby mu zapobiec.

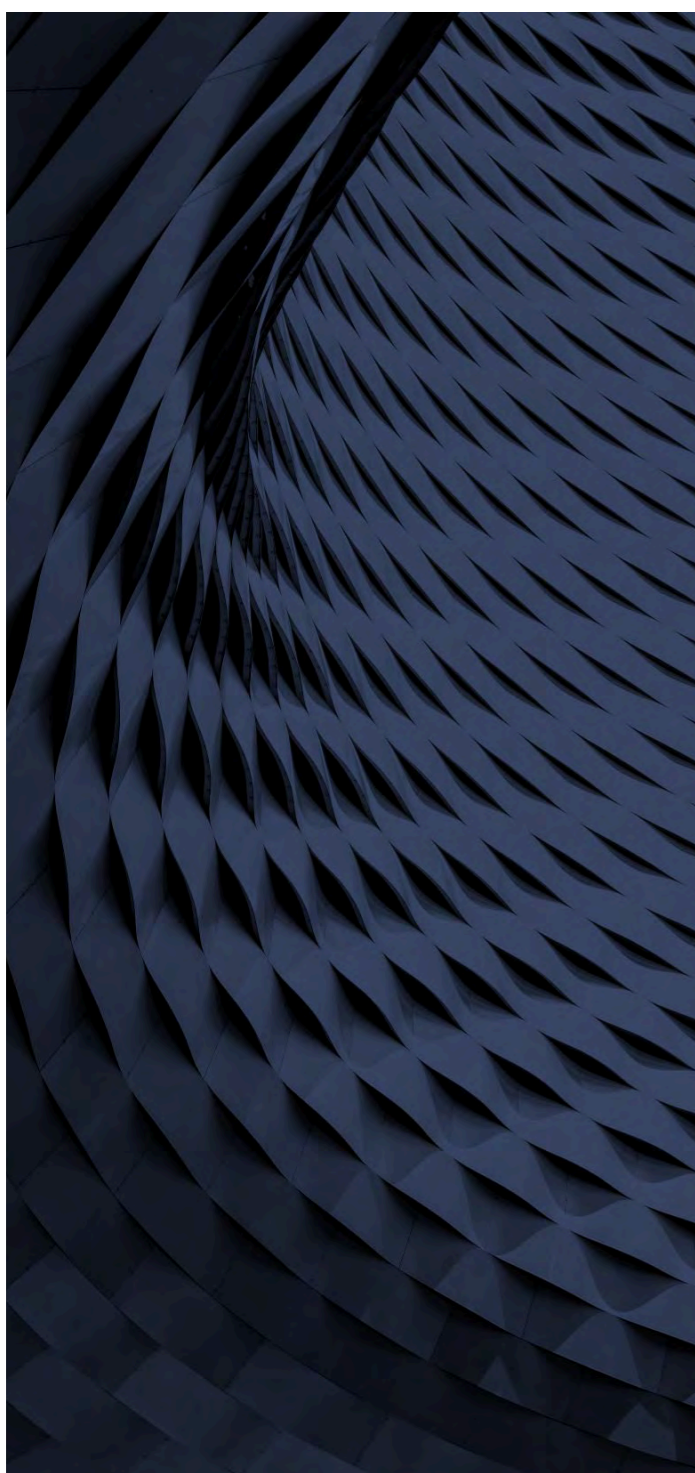
C. Projekt polskiej „dużej” ustawy sankcyjnej

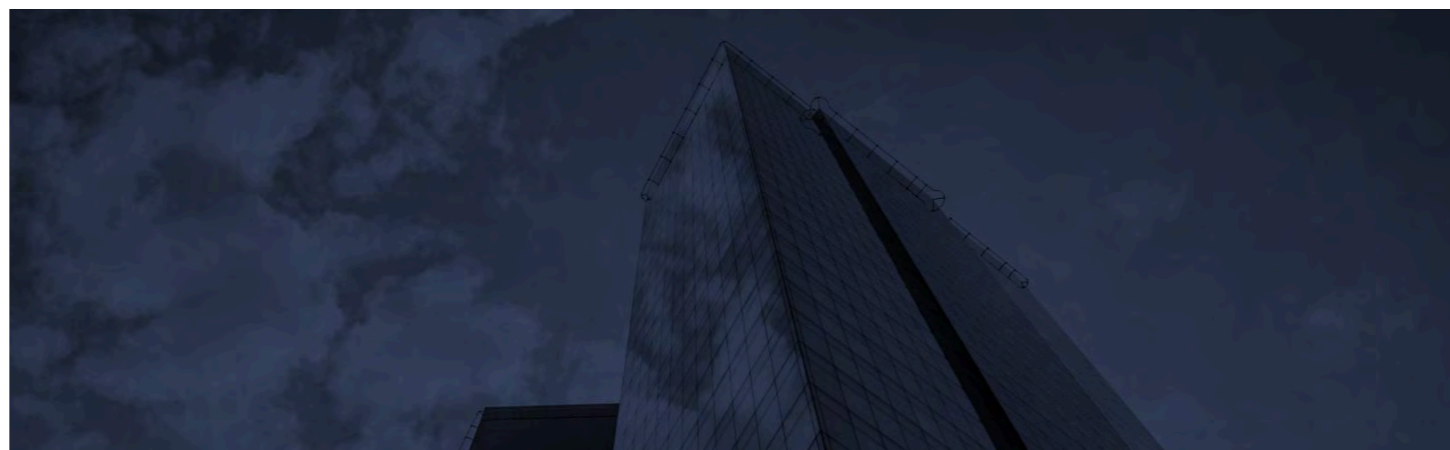
Projekt ustawy, która wdraża dyrektywę (UE) 2024/1226 przewiduje m.in.:

- **odpowiedzialność podmiotów zbiorowych bez prejudykatu** (bez konieczności prawomocnego skazania osoby fizycznej),
- **kary pieniężne do 5% rocznego obrotu lub do 200 mln PLN**,
- sankcje administracyjne i karne wobec kadry kierowniczej,
- możliwość **złagodzenia lub wyłączenia odpowiedzialności**, jeżeli podmiot wykáže, że:
 - wdrożył **skuteczny i adekwatny system compliance**,
 - dochował **należytej staranności**.

Wniosek systemowy:

Wytyczne EBA określają jak ma wyglądać system sankcyjny, a dyrektywa karna i polska ustawa określają jakie są konsekwencje, jeśli instytucja nie będzie w stanie wykazać jego skuteczności.

2. Co EBA wymaga wprost – obowiązki, które podlegają ocenie

A. Governance i odpowiedzialność Zarządu

Organ zarządzający odpowiada za:

- zatwierdzenie strategii zgodności z sankcjami,
- nadzór nad jej wdrażaniem,
- **regularną (co najmniej roczną) ocenę skuteczności** polityk, procedur i mechanizmów kontroli,
- zapewnienie uruchamiania **środków naprawczych** w przypadku uchybień.

To element bezpośrednio istotny przy ocenie odpowiedzialności karnej kierownictwa w kontekście przyszłego zaostrzenia przepisów karnych w zakresie sankcji.

B. Wyznaczenie senior managera ds. sankcji

Instytucja musi wyznaczyć pracownika wyższego szczebla odpowiedzialnego za compliance sankcyjny, posiadającego:

- realne kompetencje,
- odpowiednie umocowanie organizacyjne,
- dostęp do Zarządu.

Senior manager powinien odpowiadać za zgłaszanie wszelkich naruszeń środków ograniczających Komisji Nadzoru Finansowego.

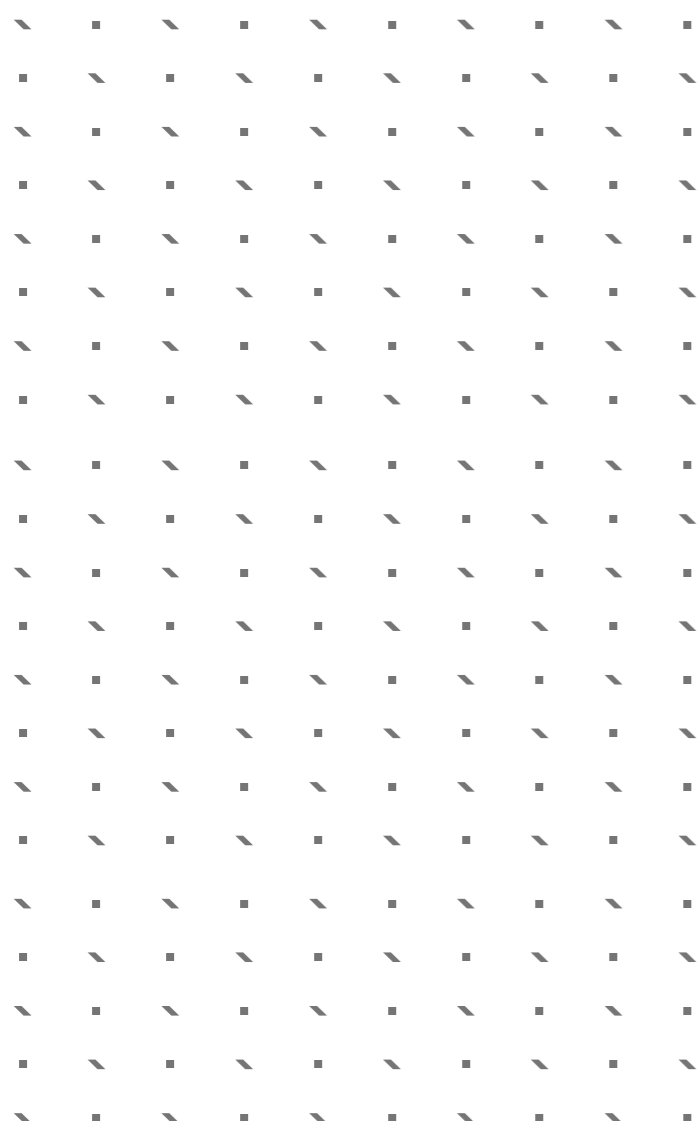
C. Ocena narażenia na naruszenie sankcji (risk exposure assessment)

Ocena ryzyka:

- musi identyfikować **reżimy sankcyjne mające zastosowanie**,
- musi być aktualna, przeglądana co najmniej raz w roku,
- musi być aktualizowana przy nowych produktach, rynkach, klientach,
- musi opierać się na **zróżnicowanych i wiarygodnych źródłach**.

Brak rzetelnej oceny ryzyka znacząco utrudnia wykazanie należytej staranności w kontekście odpowiedzialności podmiotu zbiorowego i indywidualnej odpowiedzialności karnej.

Wyniki oceny narażenia na naruszenie sankcji powinny być udostępniane Komisji Nadzoru Finansowego na jej żądanie.

D. Screening, alerty i dokumentowanie decyzji

EBA wymaga m.in.:

- corocznego przeglądu skuteczności systemów screeningu,
- kalibracji (w tym fuzzy matching) opartej na ocenie ryzyka,
- **udokumentowania uzasadnień kalibracji** i gotowości do ich okazania organom,
- dokumentowania decyzji podejmowanych w związku z alertami.

To jeden z najbardziej „egzekwowalnych” obszarów w praktyce nadzorczej.

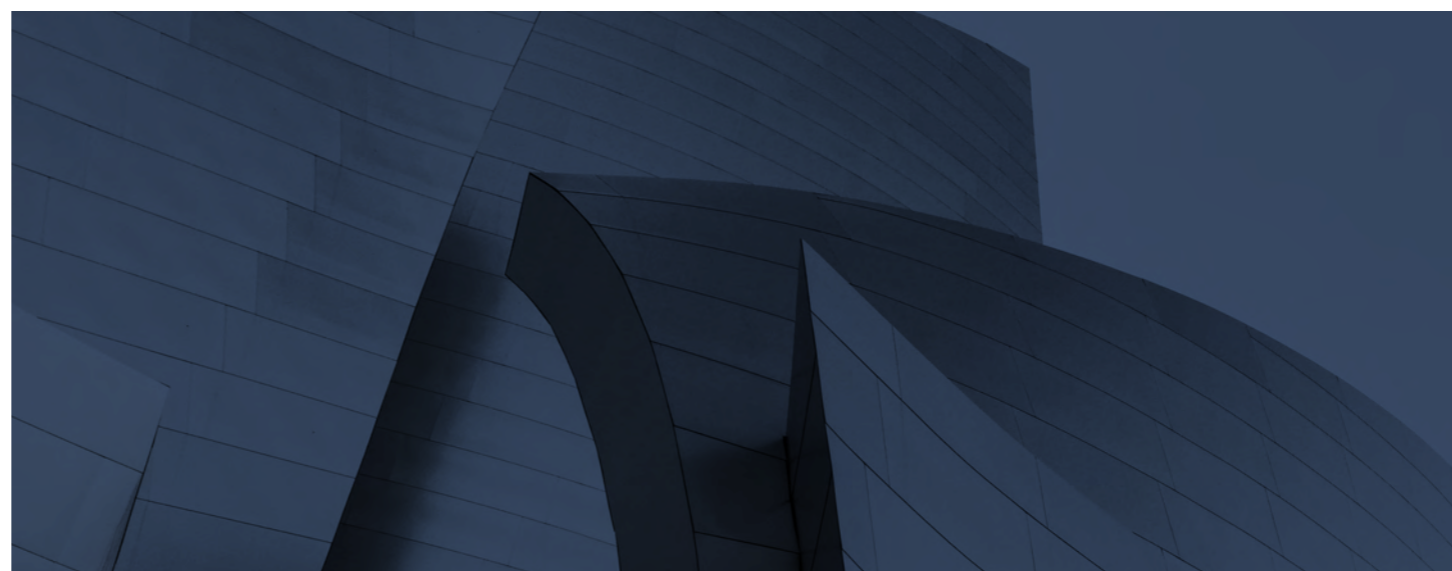
E. Szkolenia i obowiązek „bycia w stanie wykazać”

Instytucja musi:

- prowadzić regularne szkolenia,
- **dokumentować plan szkoleniowy,**
- **być w stanie wykazać,** że szkolenia są adekwatne i skuteczne.

Ten fragment Wytycznych EBA wprost wprowadza standard dowodowy, który – przez analogię – dotyczy całego systemu compliance sankcyjnego.

Plany szkolenia powinny być ponadto dokumentowane oraz udostępniane Komisji Nadzoru Finansowego na jej żądanie.

3. Odpowiedzialność karna i podmiotów zbiorowych – praktyczne konsekwencje

W razie naruszenia sankcji organy będą badać m.in.:

- czy instytucja miała realnie działający system,
- czy Zarząd wykonywał nadzór,
- czy istniały przeglądy i działania naprawcze,
- czy decyzje były dokumentowane,
- czy ryzyka były prawidłowo zidentyfikowane.

4. CSCE jako narzędzie wykazania należytej staranności

A. Czym jest CSCE – Certified Sanctions Compliance Entity

CSCE jest **niezależnym benchmarkiem i procesem weryfikacyjnym**, który:

- testuje skuteczność systemu sankcyjnego,
- identyfikuje luki,
- generuje raport i plan remediacji
- wydaje certyfikat zgodności

B. Dlaczego CSCE logicznie odpowiada na wymogi EBA oraz przepisów zaostrzających odpowiedzialność karną w zakresie naruszenia i obchodzenia sankcji

CSCE wspiera instytucję dokładnie tam, gdzie EBA i prawo karne „spotykają się”:

- **skuteczność** (EBA) → realne działanie systemu, nie tylko dokumenty,
- **regularny przegląd** (EBA) → cykliczna, zewnętrzna weryfikacja,
- **udokumentowanie i wykazanie** (EBA + dyrektywa karna) → raport, metodologia, dowody,
- **należyta staranność** (dyrektywa karna/ustawa sankcyjna) → możliwość wykazania, że instytucja działała proaktywnie i zgodnie ze standardami rynkowymi.

C. Znaczenie CSCE w postępowaniach

W praktyce CSCE może:

- stanowić **dowód dochowania należytej staranności**,
- wspierać argumentację o adekwatności systemu compliance,
- wpływać na **złagodzenie lub wyłączenie odpowiedzialności** podmiotu zbiorowego i kierownictwa.

Wytyczne EBA obowiązują od 30 grudnia 2025 r., a dyrektywa (UE) 2024/1226 oraz projekt polskiej ustawy sankcyjnej istotnie zwiększają ryzyko odpowiedzialności podmiotów zbiorowych i kadry kierowniczej.

Dlatego rekomendujemy wdrożenie programu compliance sankcyjnego w standardzie „EBA-ready” oraz rozważenie certyfikacji CSCE jako narzędzia weryfikacji i wykazania należytej staranności.

Wiecej o certyfikacie:

www.sanctionscertificate.eu

Kontakt

dr Anna Partyka-Opiela

anna.partyka-opiela@rzmlaw.com

+48 887 092 064

Katarzyna Łukaszewicz

katarzyna.lukaszewicz@rzmlaw.com

+48 600 092 440

Rymarz, Zdort, Maruta, Wachta, Gasiński, Her i Wspólnicy sp.k.

ul. Prosta 18, 00-850 Warszawa

+48 22 520 4000

www.rzmlaw.com